

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

ПЕДАГОГІЧНА РИТОРИКА

Шифр та назва спеціальності

011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітньо-наукова програма

Освітні, педагогічні науки

Рівень освіти

Доктор філософії

Семестр

4

Інститут

ННІ Соціально-гуманітарних технологій

Кафедра

Педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна (301)

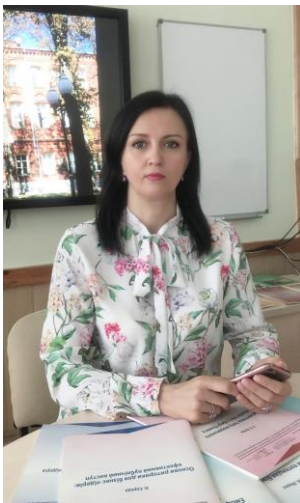
Тип дисципліни

Вибіркова

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Середа Наталія Вікторівна

Nataliia.Sereda@khpi.edu.ua

Кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри педагогіки та психології управління соціальними системами імені акад. І.А. Зязюна НТУ «ХП».

Досвід роботи – 17 років. Автор понад 100 наукових та навчально-методичних праць. Провідний лектор з дисциплін: «Педагогічне спілкування та риторика», «Основи ораторського мистецтва», «Педагогічна риторика», «Ділове спілкування та риторика», «Педагогічна конфліктологія», «Педагогічна етика», «Основи публік рилейшнз», «Психологія мистецтва», «Етика професійної діяльності психолога».

Детальніше про викладача на сайті кафедри

<https://web.kpi.kharkov.ua/ppuss/uk/portfolio-seredi-nataliyi-viktorivni/>

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна спрямована на: оволодіння фундаментальними систематизованими знання з психології та методології спілкування взагалі та педагогічного спілкування тощо; засвоєння системи риторичних категорій; вироблення та вдосконалення культури та техніки мовлення, оволодіння навичками публічного виступу, лекторської роботи; вироблення власного ораторського стилю та стилю спілкування.

Мета та цілі дисципліни

Метою ОК «Педагогічна риторика» є надати аспірантам систематизовані знання із теоретичних засад педагогічної риторики та сформувати практичні вміння у професійному спілкуванні.

Формат занять

Лекції, практичні заняття, РЕ, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Компетентності

ЗК7. Здатність опанування методикою викладання освітніх компонентів з урахуванням основ педагогіки та психології вищої освіти, набуття навичок міжособистісного спілкування та взаємодії СК8. Здатність до ефективної професійної комунікації, надання консультативної допомоги особам, підприємствам, установам, організаціям по проблемам науково-педагогічної інноваційної діяльності

Результати навчання

РН-7. Демонструвати навички застосування сучасних педагогічних технологій, методів викладання освітніх компонентів з урахуванням основ педагогіки та психології вищої освіти, використовувати здатність до міжособистісного спілкування та взаємодії в академічному середовищі.

РН-17. Використовувати науковий стиль при написанні академічних текстів та науково-професійному усному спілкуванні українською мовою; доступно пояснювати педагогічні та наукові ідеї здобувачам освіти, науковій спільноті, громадськості; консультувати особи, підприємства, установи, організації по проблемам науково-педагогічної інноваційної діяльності.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 20 год., практичні заняття – 20 год., самостійна робота – 80 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Для успішного проходження курсу необхідно знати: «Світоглядні та соціокультурні основи науково-технічної діяльності», «Представлення наукових результатів».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На лекційних заняттях використовуються: розповідь, пояснення, демонстрація, дискусія.

На практичних заняттях аспіранти виконують групові та індивідуальні завдання.

За джерелами знань використовуються такі методи навчання: словесні – бесіда, дискусія, лекція, робота з книгою; наочні – ілюстрація практичними прикладами, презентація; ігрові – рольові, ділові ігри; документальні – робота з документами, аналіз, складання документів; інтерактивні – підбір та обговорення відеоматеріалів, кейсів, виступи-презентації; самостійні – опрацювання лекційного матеріалу та фахової літератури; дослідницькі – теоретичний аналіз наукових джерел, емпіричне дослідження. За характером логіки пізнання використовуються такі методи: аналітичний, синтетичний, аналітико-синтетичний, індуктивний, дедуктивний.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються методи: проблемний, частково-пошуковий, дослідницький.

Навчальні матеріали доступні аспірантам в хмарному середовищі Google Disk та One Drive.

Вивчення дисципліни передбачають виконання завдань по темам:

Теми	Перелік завдань:
Тема 1. Теоретичні та практичні аспекти педагогічної риторики	Завдання «Образ викладача як оратора»: - визначте основні вимоги до образу викладача з точки зору риторики Завдання «Вербальні й невербальні засоби впливу на студентську аудиторію»: - визначте та схарактеризуйте всі види та засоби вербального і невербального спілкування - визначте їх роль у навчальному процесі Завдання «Видатні представники ораторського мистецтва та академічного мовлення»: - оберіть для аналізу видатного представника академічного

	<p>мовлення. Проаналізуйте його образ з точки зору риторики, проаналізуйте засоби вербального (за можливості невербального) спілкування.</p> <p>Завдання «Діагностика сформованості вміння самопрезентації в публічному спілкуванні»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізуйте сутність самопрезентації в публічному спілкуванні - підберіть методики діагностики вміння самопрезентації в публічному спілкуванні - проведіть самоаналіз вміння самопрезентації в публічному спілкуванні за обраними методиками, складіть програму самовдосконалення
<p>Тема 2. «Особливості застосування техніки мовлення в професійній діяльності викладача вищої школи»</p>	<p>Завдання «Способи вдосконалювання професійних характеристик голосу»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізуйте способи вдосконалювання професійних характеристик голосу, визначте вправи та відпрацюйте техніку дихання, інтонацію, дикцію, темп мовлення <p>Завдання «Діагностика техніки мовлення та складання програми самовдосконалення»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - складіть перелік якостей мовлення, необхідних викладачу для публічного виступу; - проведіть самодіагностику та складіть програму самовдосконалення власної техніки мовлення
<p>Тема 3. Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні різних видів занять (лекція, семінар, практичне, лабораторне заняття)</p>	<p>Завдання «Способи та прийоми мовного впливу на аудиторію»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізуйте ефективність способів та прийомів мовного впливу на аудиторію <p>Завдання «Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні семінарського, лабораторного, практичного заняття»</p> <ul style="list-style-type: none"> - проаналізуйте ефективність риторичних засобів та прийомів у підготовці та проведенні семінарського, лабораторного, практичного заняття <p>Завдання «Взаємодія викладача й аудиторії»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначте та проаналізуйте різні типи взаємодії викладача й аудиторії
<p>Тема 4. Риторичні основи майстерності педагогічного мовлення. Самоаналіз та самовдосконалення ораторських здібностей.</p>	<p>Завдання «Форми, етапи та засоби спілкування у різних педагогічних ситуаціях із застосуванням риторичних прийомів»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - оберіть 3-4 різні педагогічні ситуації, визначте та обґрунтуйте форми та засоби спілкування, схарактеризуйте риторичні засоби та прийоми <p>Завдання «Проведення самоаналізу ораторських здібностей. Складання програми самовдосконалення ораторських здібностей викладача вищої школи»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - складіть перелік загальних та спеціальних здібностей, особистісних якостей, необхідних викладачу для публічного виступу; - підберіть методики діагностики ораторських якостей викладача; - проведіть самодіагностику; - за розробленим на ПЗ планом складіть програму самовдосконалення власних ораторських здібностей
<p>Тема 5. Культура риторичної діяльності викладача вищої школи.</p>	<p>Завдання «Робота викладача з підвищення рівня культури мовлення»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - складіть план роботи викладача з підвищення рівня культури мовлення <p>Завдання «Розвиток риторичної складової педагогічної майстерності сучасного викладача»:</p> <ul style="list-style-type: none"> - проведіть самоаналіз риторичної складової педагогічної майстерності - складіть річний план розвитку та удосконалення риторичної складової педагогічної майстерності сучасного викладача

Також вивчення дисципліни передбачає виконання аспірантами індивідуального завдання, що складається з теоретичної частини (реферат) та практичної частини (підготовка та проведення фрагменту лекції):

1. Підготувати реферат за однією з наступних тем – обсяг 10-15 стор.:

- Культура мовлення.
 - Методи підтримки й активізації уваги з точки зору риторики.
 - Багатство мовлення.
 - Голосові якості оратора.
 - Способи поліпшення свого голосу.
 - Роль інтонаційної виразності у мовленні викладача.
 - Специфіка наукового мовлення.
 - Способи захисту проти некоректних співрозмовників.
 - Бар'єри в педагогічному спілкуванні.
 - Риторичні засоби підвищення ефективності академічного мовлення.
 - Специфіка публічних виступів в аудиторіях різного типу.
 - Прийоми керування аудиторією.
 - Взаємодія викладача й аудиторії.
 - Роль невербальних засобів у риторичній діяльності викладача вищої школи.
 - Ефективність мовної комунікації в педагогічному спілкуванні.
 - Психологічні основи риторичної діяльності.
 - Функції педагогічного мовлення.
 - Шляхи удосконалення мовлення викладача.
 - Особливості та етапи педагогічного спілкування.
 - Риторичні прийоми, властиві різним стилям педагогічного спілкування.
 - Особливості діалогічного спілкування.
 - Організація педагогічної взаємодії у навчанні.
 - Комунікативні уміння й здібності викладача вищої школи. Їх діагностика та шляхи вдосконалення
 - Вміння слухати як необхідна умова ефективної комунікації.
 - Моральні установки учасників мовної комунікації.
 - Особливості підготовки до лекції та її проведення.
2. Підготувати фрагмент лекції з мультимедіа презентацією з дисципліни за своєю спеціальністю (вступна частина) – до 5 стор. Провести фрагмент лекції з презентацією з обраної дисципліни.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Теоретичні та практичні аспекти педагогічної риторики

Особливості публічного виступу. Закони риторики. Особливості застосування риторичних законів та прийомів в педагогіці. Мовленнєві та риторичні ЗУН викладача вищої школи. Характеристика особистості педагога-лектора. Вербальні й невербальні риторичні засоби, їх багатогранність і різноманітність. Вимоги до зовнішнього вигляду викладача. Вимоги до невербальних засобів впливу: міміка, погляд, пластика, рухи, постава.

Тема 2. Особливості застосування техніки мовлення в професійній діяльності викладача вищої школи

Основні вимоги до техніки мовлення викладача. Мовний апарат і його будова. Основи правильного дихання та його тренування. Голос і процес його розвитку. Тембр голосу. Дикція. Інтонація. Темп мовлення. Внутрішня й зовнішня техніка педагогічного спілкування. Способи вдосконалювання професійних характеристик голосу.

Тема 3. Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні різних видів занять (лекція, семінар, практичне, лабораторне заняття)

Лекція як провідна форма навчання. Значення університетської лекції. Основні вимоги до лекції. Особливості лекторської роботи. Побудова лекції за законами публічного виступу (інвенція, диспозиція, елокуція, репетиція). Підготовка до лекційного заняття. Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні лекційного, семінарського, лабораторного, практичного заняття. Основні характеристики аудиторії як соціально-психологічної спільності людей. Емоційні стани, інтереси, цілі й завдання аудиторії. Встановлення контакту з аудиторією в ході публічного виступу. Мовне поведіння викладача в аудиторії.

Тема 4. Риторичні основи майстерності педагогічного мовлення. Самоаналіз та самовдосконалення ораторських здібностей.

Риторичні основи мовлення викладача: загальна характеристика, функції, умови ефективності, шляхи вдосконалення.

Риторичні прийоми особистісно орієнтованого професійного педагогічного спілкування.

Риторичні прийоми, що застосовуються у різних стилях педагогічного спілкування. Бар'єри педагогічного спілкування та їх подолання за допомогою риторичних прийомів.

Риторичні основи діалогічного мовлення. Риторичні прийоми прояву рольових позицій, уваги та уваги у професійній мовленнєвій діяльності викладача.

Методики аналізу та самоаналізу ораторських здібностей. Складання програми самовдосконалення ораторських здібностей.

Тема 5. Культура риторичної діяльності викладача вищої школи.

Основні професійні вимоги до риторичної діяльності викладача. Основи етики й культури риторичної діяльності викладача. Загальна, професійна й риторична культура в системі професіоналізму викладача.

Теми практичних занять

Тема 1. Теоретичні та практичні аспекти педагогічної риторики

Образ викладача як оратора. Вербальні й невербальні засоби впливу на студентську аудиторію. Видатні представники ораторського мистецтва та академічного мовлення.

Тема 2. Особливості застосування техніки мовлення в професійній діяльності викладача вищої школи

Способи вдосконалювання професійних характеристик голосу.

Тема 3. Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні різних видів занять (лекція, семінар, практичне, лабораторне заняття)

Способи та прийоми мовного впливу на аудиторію. Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні семінарського, лабораторного, практичного заняття.

Тема 4. Риторичні основи майстерності педагогічного мовлення. Самоаналіз та самовдосконалення ораторських здібностей.

Форми, етапи та засоби спілкування у різних педагогічних ситуаціях із застосуванням риторичних прийомів.

Складання програми самовдосконалення ораторських здібностей викладача вищої школи.

Тема 5. Культура риторичної діяльності викладача вищої школи.

Робота викладача з підвищення рівня культури мовлення.

Самостійна робота

Самостійна робота аспіранта включає в себе опрацювання лекційного матеріалу, підготовку до практичних занять, виконання індивідуальних завдань з використанням методичних рекомендацій.

Аспірантам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті, підручники) для самостійного вивчення та аналізу, підготовки до лекційних та практичних занять.

Тема 1. Теоретичні та практичні аспекти педагогічної риторики

Діагностика сформованості вміння самопрезентації в публічному спілкуванні.

Тема 2. Особливості застосування техніки мовлення в професійній діяльності викладача вищої школи

Діагностика якостей мовлення та складання програми самовдосконалення.

Тема 3. Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні різних видів занять (лекція, семінар, практичне, лабораторне заняття)

Взаємодія викладача й аудиторії.

Тема 4. Риторичні основи майстерності педагогічного мовлення. Самоаналіз та самовдосконалення ораторських здібностей.

Проведення самоаналізу ораторських здібностей. Складання програми самовдосконалення ораторських здібностей викладача вищої школи.

Тема 5. Культура риторичної діяльності викладача вищої школи.

Розвиток риторичної складової педагогічної майстерності сучасного викладача. Виконання індивідуального завдання. Підготовка до проведення лекції.

Література та навчальні матеріали

Основна література

1. Середа Н.В., Солодовник Т.О., Ігнатюк О.А. Педагогічне спілкування та риторика. Харків : НТУ «ХПІ», 2023. 158 с. URL : <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/9a5b05fb-63df-44d8-bc5e-e9f5f97034e1/content>
2. Методичні вказівки та контрольні завдання з курсу „Педагогічне спілкування та риторика” / Укладачі: Н.В.Середа, Т.О.Солодовник. Харків : НТУ «ХПІ», 2015. 48 с. URL : <https://core.ac.uk/download/50590160.pdf>
3. Середа Н.В., Квасник О. В. Основи ораторської майстерності: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХПІ», 2019. 304 с. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/47845/1/Book_2020_Sereda_Oratorska_maisternist.PDF
4. Середа Н.В. Основи риторики для бізнес-лідерів: ефективний публічний виступ : навчальний посібник. Київ : ДП «НВЦ «Пріоритети», 2016. 40 с. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/30520/1/Sereda_Osnovy_rytoryky_2016.pdf
5. Богдан Ж., Середа Н., Солодовник Т. Формування комунікативної компетентності студентів закладів вищої освіти: монографія. Харків : Друкарня Мадрид, 2020. 262 с. URL : http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/46292/1/Book_2020_Bohdan_Formuvannia.pdf
6. Педагогічна риторика та психологія комунікації / Поясок Т. Б., Беспарточна О.І., Квасник О.В. Харків : ФОП Бровін О.В., 2023. 196 с. URL : http://vps-education.co.ua/assets/files/Пед_риторика_та_психологія_комунікації_10_08.pdf
7. Риторика : навч.-метод. посібник / укл. Лариса Мафтин. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 344 с. URL : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/2FMB_Pravo/Rytoryka-2020.pdf
8. Шелудченко С. Б., Павлюк А. Б., Рогач О. О., Бойчук В. М. Педагогічна риторика і комунікативна логіка: термінологічний словник. Луцьк : Вежа Друк, 2022. 56 с. URL : https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21309/1/glossary_rytoryka.pdf
9. Fletcher, Jennifer. Teaching arguments: Rhetorical comprehension, critique, and response. Routledge, 2023. URL : <https://doi.org/10.4324/9781032682648>

Додаткова література

10. Ріпко І.В., Середа Н.В. Роль інтонаційної виразності у професійному мовленні викладача. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб.наук.праць / за ред.О.Г.Романовського. Вип.43 (47). Харків: НТУ „ХПІ”, 2015. С. 69-81. URL : <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/20e3f566-6861-4ca8-b219-391b222fda30/content>
11. Dudnyk, N. (2023). The features of developing rhetorical competence in future teachers. *Pedagogy and Education Management Review*, (2), 34–39. <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2023-2-34-39>
12. Eva Bjerkholt, Trine Ørbæk & Tina Kindeberg (2020): An outline of a pedagogical rhetorical interactional methodology – researching teachers’ responsibility for supporting students’ desire to learn as well as their actual learning, *Teaching in Higher Education*, DOI: 10.1080/13562517.2020.1792876 URL : <https://doi.org/10.1080/13562517.2020.1792876>

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності аспіранта та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді заліку (20%) та поточного оцінювання (80%).

Залік: усна відповідь на 2 запитання та виконання 1 практичного завдання.

Поточне оцінювання: виконання завдань на практичних заняттях та завдань для самостійної роботи (50%), виконання індивідуального завдання (реферат 10% та фрагмент лекції 20%).

Поточне оцінювання розраховується по таким критеріям:

Завдання для практичних занять та для самостійної роботи

	Критерії оцінювання	Бали
Тема 1	Активність на заняттях	2
	Завдання «Образ викладача як оратора»	2
	Завдання «Вербальні й невербальні засоби впливу на студентську аудиторію»	2
	Завдання «Видатні представники ораторського мистецтва та академічного мовлення»	2
	Завдання «Діагностика сформованості вміння самопрезентації в публічному спілкуванні»	2
Тема 2	Активність на заняттях	2
	Завдання «Способи вдосконалювання професійних характеристик голосу»	4
	Завдання «Діагностика техніки мовлення та складання програми самовдосконалення»	4
Тема 3	Активність на заняттях	2
	Завдання «Способи та прийоми мовного впливу на аудиторію»	2
	Завдання «Риторичні засоби та прийоми у підготовці та проведенні семінарського, лабораторного, практичного заняття»	4
	Завдання «Взаємодія викладача й аудиторії»	2
Тема 4	Активність на заняттях	2
	Завдання «Форми, етапи та засоби спілкування у різних педагогічних ситуаціях із застосуванням риторичних прийомів»	2

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Індивідуальне завдання

Реферат:

Критерії оцінювання	Бали
Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань, визначення методів	1
Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень у логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання	4
Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, творчість, самостійність висновків, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	3
Дотримання правил реферування наукових публікацій	1
Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів реферату (титольний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел, посилання)	1

Індивідуальне завдання

Фрагмент лекції:

Критерії оцінювання	Бали
Структура лекції	4
Мультимедіа презентація	4
Риторичні та комунікативні навички	6
Взаємодія з аудиторією	4
Використання прийомів підтримки уваги	2

Критерії оцінювання заліку:

Критерії оцінювання	Бали
Глибоке знання навчального матеріала	20-

	Завдання «Проведення самоаналізу ораторських здібностей. Складання програми самовдосконалення ораторських здібностей викладача вищої школи»	6
Тема 5	Активність на заняттях	2
	Завдання «Робота викладача з підвищення рівня культури мовлення»	4
	Завдання «Розвиток риторичної складової педагогічної майстерності сучасного викладача»	4

лу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Можуть бути незначні неточності	18
Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу. Практичне завдання виконано повно, з глибоким обґрунтуванням. Відповіді можуть містити певні неточності	17-15
Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування. Відповіді можуть бути не повними, з незначними помилками	14-12
Знання основних фундаментальних положень. Відповіді містять деякі помилки.	9-11
Знання основних фундаментальних положень матеріалу. Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу дисципліни	6-8
Знання та вміння фрагментарні, слабкі	3-5
Відсутність знань значної частини матеріалу	0-2

Норми академічної етики і політика курсу

Аспірант повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри

12.06.2024

Ніна
ПІДБУЦЬКА

Дата погодження, підпис

Гарант ОНП

12.06.2024

Ольга ІГНАТЮК